

Čitateljem v pouk in zabavo.

Številke govorijo.

Delo enega moškega en dan zamore nadomestiti peščica premoga, to je 350 gramov. Vodopad, ki požene v 1 sekundi 4 kubične metre vode 100 m globoko, opravi isto delo, kakor bi ga zmoglo 103.000 delovnih moči.

V Švici je bila leta 1924 izrabljena le 1 šestinka tamošnje vodne sile, kar znači 650.000 kilowatov. Ta sila je gnala železnice na deželi ter cestne po mestih, stroje po tovarnah, poljedelske stroje, oskrbovala je razsvetljavo in pomagala pri raznih opravilih v gospodinjstvu. Če bi hoteli isto delo opraviti Švicarji s pomočjo človeških rok, bi moral imeti vsak 17 sužnjev, ki bi morali neprestano garati v treh »šihthi«. Če bi se zbrali vsi Švicarji in bi gonili skupno en stroj za proizvodnjo električne sile, bi vrgel ta trud 25.000 KW, torej znatno manj, nego zmore vodna sila.

Znamenito staroegipčansko Keopsovo piramido je gradilo skozi 20 let 100 tisoč sužnjev. 500 delavcev, 12 dvigalnih naprav in 40 KW bi jo danes postavilo v 9 mesecih.

V Združenih ameriških državah so zračunali, ako bi se bili posluževali za žetev 1928—29 pri obdelovanju zemlje lopat, bi bilo potrebno 6 milijonov delavcev, če bi rabili pluge: 1 milijon plugov, katere bi vlekli voli in 500.000 delovnih moči za uravnavo plugov. Isto delo je bilo opravljeno leta 1929 s pomočjo modernih traktorjev v 120dnevem delovnem času od 4000 delavcev.

Za delo, za kojega opravek je bilo potrebnih leta 1840 v poljedelstvu 3000 ur, ga opravijo danes s pomočjo strojev v 1 uri. Tako izpodriva stroj človeško in živalsko pomoč iz poljedelstva.

Stroj za izdelovanje električnih žarnic izdelava v eni uri toliko, kakor poprej 550 delavcev v istem času.

V razdobju 1910 do 1929 je napredovala človeška delovna moč za 23%, uporaba vodne sile za 91% in olja za 350% v proizvodnji.

V razdobju 1899 do 1929 je porasla inštalirana sila za 327,5%, število delavstva pa samo za 87%. Iz teh števil je razvidno, kako hitro izpodrivajo človeško moč naravne sile.

Čim več se danes proizvaja, tem bolj pada število delavstva.

V Ameriki so pridelali sirovega železa leta 1879 3.070.875 ton in so rabili za to delo 41.695 delavcev. Leta 1929, ko so pomagali pri istem opravi najbolj moderni stroji, 42.613.983 ton.

Ena najmlajših industrij je avto-industrija, ki je takorekoč požirala brezposelne iz drugih industrij, je dosegla v razdobju 1925—26 v Združenih ameriških državah največ 8 milijonov avtomobilov na leto. Število delavstva pa se je zmanjšalo leta 1925 napram letu 1924 za 70.000, leta 1926 napram l. 1925 za 69.000. In zakaj? Za proizvodnjo 1 avtomobila so rabili leta 1904 1291 ur za moške roke. Radi uvedbe strojev v

avto-industriji je padla zgorajna številka v letu 1919 na 303, leta 1929 na 92 ur za moške roke. Od leta 1929 do danes pa za mnogo več.

Delo človeške roke se izpodriva z neverjetno naglico iz industrijskih podjetij in ni nobenega upanja, da bi dobilo zaposlitev kod drugod.

V ameriškem mestu Milwaukee je tvornica A. V. Smith-Corporation za izdelovanje avtomobilskih okvirjev. Ta tvornica izdelava dnevno 10.000 avto-okvirjev in 75 km cevi pod nadzorstvom samo enega moža. Stroji sami prirezujejo, upogibajo, stiskajo, zbijajo, lakirajo itd. povsem samostojno. V omenjeni tvornici je 208 delavcev, kateri so zaposleni le z zunanjimi opravili. Če bi se ne bila vrinila v načrt za tvornico neka napaka, bi zadostovalo mesto 208 delavcev le 50.

Višinska temperatura.

Raziskovalci stratosfere ne zamudijo nobene priložnosti za raziskovanje svojega področja. Belgijski profesor Piccard jim je dal zagon, ki kar noče odnehati. Zadnje čase raziskujejo temperaturo v stratosferi s takozvanimi radijskimi sondami, to je balonskimi plašči z oddajnimi aparati. Pred kratkim so spustili takšno sondo v stratosfero. Naprava se je dvigala z brzino 260 m v sekundi in je dosegla višino 21.000 m, to je najvišjo dosedanjo višino, s kakršno se more ponašati takšna naprava. V najkrajšem času bodo spustili novo sondo v stratosfero z Nanse nove zemlje. Raziskovalci jo bodo opremili s pripravami, ki ji bodo omogočile dvig do 30 ali celo do 32 km višine. Če pojde sonda tako visoko, bo lahko sporočila potem oddajnega aparata, kakšen zrak je tam gori in iz kakšnih sestavin je atmosfera v tej višini. Po domnevah, ki jih imajo strokovnjaki na razpolago, se namreč da sklepati, da vlada v višini 30 do 32 km jako visoka temperatura.

Ženska kot iznajditelj.

Prvi ženski iznajditelj v starodavnih časih bi naj bila neka Semiramis, kateri pripisujejo iznajdbo stroja za žetev. Bil je to voz, opremljen s srpi.

Nebesni obok bi naj bila prvič narisala roka neke Hypathias. Imenovana je tudi za mornarje iznašla napravo za merjenje višine nebesnih teles.

Kristina Shaw iz Škotske je bila prva ženska, ki je znala na stroj prestilan. Bil je to pred 200 leti. Ne povsem 100 let pozneje, leta 1790, je iznašla žena generala Greena stroj za žetev bombaža. Iznajdba ji je vrgla le malo denarja in je morala tudi ta iznajditeljica okusiti bridko usodo skoro vseh izumiteljev.

Soproga bristolskega ladjegraditelja je iznašla bakrene žreblje, ki so posebno prikladni za zbijanje ladij. S to iznajdbo je pripomogla svojemu možu k znatnemu premoženju.

Prvi ameriški patent je bil priznan leta 1809 gospej Mariji Kies za tkalni stol.

Od leta 1790 do 1890 so našli 3000 patentov, s katerimi se lahko ponaša ženski spol. Od leta 1884 do izbruha svetovne vojne je naraslo število ženskih patentov v Združenih ameriških državah na 8000.

Lida Wilson, Angležinja, si je pustila patentirati turbino na plin in nekatere izboljšave pri brezžičnem brzojavu.

Roza Walton poseđa patent na zboljšanje gramofonskih plošč.

Nadaljne najnovejše ženske iznajdbe se nanašajo na kolesa lokomotiv, na čiščenje kovinastih predmetov, na godala, električne naprave in na razne novosti v gospodinjstvu.

Čudno je, ravno ženska je bila, ki je znašla prveze za moške mustače in je dosegla s to iznajdbo izreden uspeh in dobiček.

Neki angleški časopis omenja, da je bilo leta 1914 prijavljenih na angleškem patentnem uradu 50 ženskih patentov. Med temi iznajdbami so te-le posebno značilne: obrambna obleka za letalce, prenosna ogrevalna naprava za bolniško postelj, razne obveze za ranjence in še več drugih med vojno uspešno preizkušenih novosti.

Posebno pozornost je vzbujala ženska iznajdba, katera je bila objavljena v Ameriki in se nanaša na izredno naglo potapljanje podmornic.

V novejšem času prihajajo iz Amerike poročila, da se peča tamošnji ženski svet z iznajdbami, ki se nanašajo na sirovine.

Mitra razsodba.

Moskovska »Izvestja« pišejo: Pred 14 leti, to je leta 1920, je povila soproga V. Timošenka, delovodje čistilnice sladkorja v Čerkasih, sina. Mati je bolehal in oče je moral poiskati dojljo, neko Spirjagino. Sklenil je z njo pogodbo za 10 mesecev. A dojlja je po 6 mesecih zapustila službo in se omožila. Timošenko ni vedel, kam z dojenčkom, in je tožil dojljo pri okrajnem sodišču. Sodnik je zavrnil tožbo. Timošenko se je obrnil na vzklicno sodišče v Voronežu in dokazoval, da mora dojlja spoštovati sklenjeno pogodbo. Več mesecev je zaman čakal na odgovor in naposled vzel drugo dojljo. Leta so tekla. Timošenko-oče je pozabil na pravdo. Timošenko-sin je shodil, bil žogo z drugimi dečki, spretno kradel poleti lubenice sosedom, napravil maturo, sklenil, da bo postal letalec in zdaj sam dokaj spretno gradi brezmotorne enokrovnike. Minilo je 14 let in pismonoša je nenadoma prinesel državljanu odlok oblastnega sodišča v Voronežu. Sodišče je priznalo na temelju predložene službene pogodbe, da mora državljanka Spirjegina dojiti Timošenka-sina še širi mesece pod pretnjo globe v korist delovne borze.

Redki strokovnjaki.

V Njujorku se je vršil pred kratkim kongres najbolj finih nosov in jezikov v novem svetu. V kongresnem hotelu so se zbrali zastopniki najprijetnejših poklicev: poskuševalci čaja, kave, vin, preiskusovalci tobaka in parfumov. Kavo predvsem vohajo. Strokovnjaki, ki posedajo najbolj fini voh za kavo, niso Evropejci ali Turčini, ampak ljudje iz Brazilije in Guatemale. Največje ameriške tvrde imajo svoje posebne poskuševalce za čaj. Služba teh strokovnjakov je, da eno skodelico čaja za drugo povohajo, poskusijo in jo ocenijo tudi po barvi. Takale preizkušnje so odgovornosti poln poklic, ker ti možje so obenem določevalci cen in gre za milijonske svote. Najtežjo službo vrši preizkuševalec raznih čajnih vrst na njujorški carinarnici, ker mora doočiti za vsako vrsto posebno carinsko tarifo.

Migljanje zvezd.

Se danes je razširjeno mnenje, da migljajo stalnice, premičnice pa ne. To je naziranje, ki so ga opazovanja že davno zavrgla. Kadar stalnice močno migljajo, migljajo gotovo tudi planeti, samo da je njih migljanje dosti mirnejše in ga prosto oko vselej ne opazi. Včasih zvezde ob obzorju naravnost poskakujejo, migljanje planetov pa se kaže samo v spremembah svetlobne noči. Od kod ta pojav? V bistvu je soroden nemiru solnčnih žarkov, ki se odbijajo z razgibane vode na strop ali steno. Gibanje zračnih plasti, njih med sebojno mešanje in pri tem nastajajoče različne lomne prilike so vzrok zvezdnega migljanja, ki se kaže v drhtečih gibih, v spremembah barve. Ta pojav ni brez pomena za naše življenje. Kadar zvezde močno migljajo, je to znak, da so višje zračne plasti zelo nemirne, temu nemiru pa sledijo vremenski preobrti. Natančno opazovanje zvezdnega migljanja bi nam v tem pogledu torej lahko koristilo za napovedovanje vremena.

MALA OZNANILA

Cenik malim oglašom.

Vsaka beseda v malem oglasu stane Din 1.— (Preklic, Poslano, Izjave pa Din 2.— za besedo.) Davek se zaračunava posebej do velikosti 20 cm² Din 1.—, do velikosti 50 cm² Din 2.50. Kdor inserira tako, da ne pove svojega naslova, ampak mora zbirati upravn listi prijave, doplača še Din 5.—. Mali oglasi se morajo brezizjemno plačati naprej, sicer se ne objavi. Kdor hoče odgovor ali naslov iz malih inseratov, mora priložiti znak za Din 2.—, sicer se ne odgovarja.

Kmečko dekle sprejemem v službo. Mühleisen Elka, Metava št. 27, Sv. Peter pri Mariboru. 284

Pošten ofer z 4 delovnimi močmi se sprejme. Zenkovič, Razvanje, Pivola 6, p. Hoče. 1003

Hiša na prodaj, v gotovini 59.000 Din. Rojko, Pobrežje pri Mariboru, Nova ulica 11. 1014

Prodaj posestvo v Berstjah 17, četrt ure od Ptuja na okr. cesti. Električna tik hiše. 1012

Kupujte pri naših insercentih!

Moške obleke

vseh kvalitet in fazon Vam poceni nudi

TRGOVSKI DOM
Sternecki
KROJNA PEDILA IN OBLEK

Celje st. 24

Din 250.— obleke iz ševjota
Din 325.— obleke iz meltona
Din 550.— obleke iz kamgarna
Din 375.— sportne obleke
Din 250.— zimska suknja kratka
Din 415.— zimska suknja dolga
Din 290.— »Hubertusa« plašči
Din 90.—, 104.—, 110.— fantovske obleke.

Zahtevajte cenik in vzorce, kateri se Vam pošljejo brezplačno. Obleke po meri se izdelujejo v dveh dneh.

Dekle pridno in pošteno išče službo. 1015

Pridno, pošteno in zvesto služkinjo, vajeno v kuhinji in hišnem delu, išče Karlo Kirbisch, usnjarna, Sv. Trojica v Slov. goricah. 1007

Prodaj posestvo 25 oralov, četrt ure od glavne ceste. Kačič Alojz in Marija, Zg. Gasteraj 26, p. Sv. Jurij v Slov. goricah. 6000

Prodaj majhno posestvo. Naslov v upravi našega lista. 1010

Dve večji hrbovski posestvi v srednji višini z mlinom in žago, in nova vila v dolini se ugodno prodajo. Dopisi na upravo lista pod »Letovišče«. 974

Žago polnojarmerico (Gatter), krožno (cirkular) in stroj za rezanje remelnov v dobrem stanju prodaj vsled opustitve: Franc Majdič, mlin. Vir, p. Dob pri Domžalah. 981

Prodaj posestvo 33 oralov z gostilno. Naslov v upravi lista. 980

Seno kupuje vsako množino, neprešano in prešano, po najvišji ceni najstarejša domača tvrda Anton Birgmayr, Maribor, Meljski dvor. Skladišča: Maribor, Pesnica in Slov. Bistrica. Nakupovalci se sprejmejo. 1004

Prodaj poceni čevljarski Singer šivalni stroj. Partinje št. 72, p. Sv. Jurij v Slov. gor. 1006

Mošna esenca, izvrstni izdelek za izdelovanje jako dobre in zdrave domače pijače z izvrstnim okusom. Dnevna razpošiljatev. Cena steklenici 20 Din. Ivan Pečar, droge in kemikalije, Maribor, Gosposka ulica 11. 973

Cunje, staro železje, mesing, kupfer, krojaška odrezke, star papir in ovčjo volno kupuje: Arbeiter, Maribor, Dravska ulica. 650

Klobuke in copate (počne) lastnega izdelka kupite najceneje pri Francu Bernik, Maribor, Trg Svobode 8. Popravljam klobuke od 20 do 35 Din. 958

Klobuki, čepice, nogavice po najnižji ceni pri A. Filipančič, Maribor, Vetrinjska 6. 903

Posestvo se prodaj v Spodnjem Velovlaku pri Ptuj, obstoječe iz stanovanjske hiše z dvema stanovanjema, gospodarskega posloplja in 14 oralov posestva (eventualno se odda tudi manj oralov pri hiši). Razven tega se prodajo tudi posamezne parcele, kakor rjive, travniki in gozdovi. Pojasnila daje: Al. Brenčič, trgovec in posestnik, Ptuj. 972

Suhe gobe, jajca, maslo, fižol, deteljčno seme, pšenico, vinski kamen se kupuje v trgovinah **Senčar, Mala Nedelja, Ljutomer in Strigova**. Zamenjava bučnic in sončnic za olje. Najugodnejši nakup oblačilnega blaga in vseh potrebščin za jesen in zimo. 967

Čebelni vosek kupuje in plača po najvišji ceni: Kemindustrija, Maribor, Aleksandrova cesta 44. 832

Pozor mizarji!

Furniri: oreh, črešnja, hrast, bukev itd. itd. **Furniri za vezat**: 2, 3, 4 mm. Vse vrste in dimenzije **vezanih plošč** ima vsak čas na prodaj: **Straschill in Felber**, trgovina z lesom, Maribor, Pristaniška 8, telefon 2051. 978

Velika izbira blaga

za moške in ženske obleke in plašče, barhenta, flanela, platna, konjskih koc itd. ter posteljnih odev lastnega izdelka dobite najcenejše pri 1008

M. Gajšek, Maribor, Glavni trg 1

Obiskovalcem Maribora

se priporoča za nakup zimskega blaga, priznано najcenejša manufakturna trgovina

Mirko Feldin, Maribor, sedaj Aleksandrova cesta 13

Oglasi

v „Slov. gospodarju“ imajo najboljši uspeh!